

דבר העורך

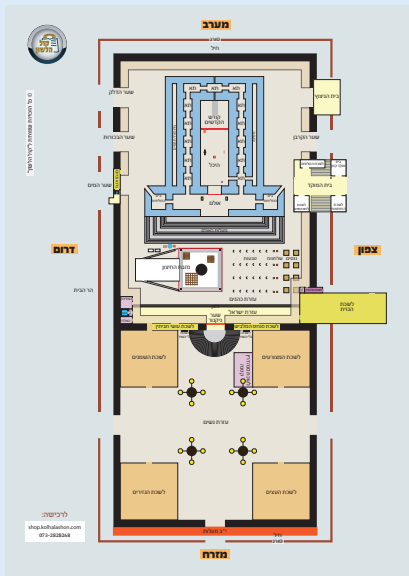
עזרת נשים - מקומה וקדושתה

כמו בבית המקדש: מנהג ישראל מדורי דורות לבנות בבית הכנסת "עזרת נשים", ושורשה במבנה בית המקדש, שם היה מקום מיוחד שהוקצה לעזרת נשים בתוך הר הבית המקודש.

עזרת נשים היה בשטח המזרחי של חצר בית המקדש, בין החומה הפנימית לעזרה, כאשר העזרה הוא שם כולל לעזרת ישראל ועזרת כהנים. מצורף תשריט מפורט של ביהמ"ק באדיבות "קול הלשון".

במסגרת סדרת גיליונות עומק הפשוט העוסקת בהלכות בית הכנסת וקדושתו, עלינו לברר: מהו הגדר ההלכתי של עזרת נשים, לגבי דיני קדושת בית הכנסת. ושורש הגדון מה אנו לומדים מעזרת נשים שהיה בבית המקדש לעזרת נשים של בית הכנסת.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'קדושת עזרת נשים'

ומתקנין שם תיקון גדול

הקדמה: בגיליון הנוכחי יתבאר שהתחבטו הפוסקים האם קדושת "עזרת נשים" פחותה מקדושת בית הכנסת, או שאין הבדל ביניהם, וקדושת "עזרת נשים" כקדושת בית הכנסת, או שאין ב"עזרת נשים" קדושה כלל. וישנה אריכות גדולה בפוסקים על כך.

גם צריך לברר, האם יש הבדל בין "עזרת נשים" ביציע הנמצא בתוך חלל בית הכנסת, ל"עזרת נשים" הנמצאת בחדר סמוך בנפרד מבית הכנסת, לעזרת נשים שנמצא במפלס ובחלל בית הכנסת ונפרד רק במחיצה קבועה או ארעית. וכפי שיבואר בגיליון הבא ישנם שאלות הלכתיות רבות שיוצאות מנידון זה.

1. יש בה קדושה פחותה

חילוקי דרגות: לדעת **הדברי חיים** (או"ח חלק ב סימן יד) והג"ר **שלמה קלוגר** (שו"ת האלף לך שלמה או"ח סימן עו) גם לעזרת הנשים יש קדושה, אלא שקדושתה פחותה מקדושת

עזרת הגברים בבית

הכנסת, ולכן אסור להפוך בית כנסת לעזרת נשים, כי נחשב שמוורידו מקדושתו, היות וקדושת בית הכנסת אינו נובע רק מחמת התפילות במקום, אלא מחמת

דברי הקדושה שנאמרים בו [תקיעת שופר, אמירת הלל, נטילת לולב ושמחה, הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת לפרסומי ניסא, קריאת ארבע פרשיות ומגילה, ועוד], ונשים פטורות או שחיובן פחות מחיוב האנשים, ולכן קדושת עזרת נשים פחותה מקדושת בית הכנסת.

וכן נקט להלכה **האבני נזר** (חלק א או"ח סימן לג אות ד)

ויש לציין למה שכתב **הפרי מגדים** (אשל אברהם סימן קנ ס"ק ד) לגבי הדין שנפסק **בשו"ע** (סימן קנ סעיף ד) הבונה כנגד חלון בית הכנסת, אין מספיק לו בהרחקת ד' אמות, לפי שהוא צריך אור גדול. וכתב הפמ"ג מסתבר שהוא הדין לעזרת נשים. מאידך הביא את **הלבוש** (סעיף ד) שהסתפק אולי בעזרת נשים מספיק ד' אמות, וצ"ע.

יש לציין לדבר מחודש, שעזרת נשים הוא בבחינת בית הכנסת ובית המדרש כאחד, כפי שכתב **בשו"ת דבר יהושע** (חלק א סימן צו), מה שאמר **מהרי"ד מבעלזא זיע"א**, בשם **פוסק קדמון אחד**, שקדושת עזרת נשים גדולה יותר מקדושת עזרת הגברים, משום שאצל אנשים נחלקת הקדושה לשתי בחינות, קדושת בית הכנסת מצד התפילה, וקדושת בית המדרש מצד התורה. אך נשים, שעיקר קדושתן בתפילה בלבד, מתקדשות בתפילתן כדרך שהאנשים מתקדשים בתורה ובתפילה יחד. לפיכך בית תפילתן מתקדש בקדושת תורה ותפילה כאחד.

ברבבות אפרים (חלק א סימן קכ) נקט שיש קדושה בעזרת נשים כמו בבית הכנסת, שהרי הנשים מתפללות שם, ועוד שכל עזרת נשים נעשה גם על דעת שילמדו ויתפללו שם האנשים בשעה שהוא פנוי מנשים, ויש שם קדושה. והביא קצת ראייה מדברי **הרמ"א** (סימן פח סעיף א) לגבי איסור כניסת נשים נדות לבית הכנסת, משמע שיש קדושה בעזרת נשים. אבל כבר הונהג שנכנסות. ואולי אין ראייה משם, כי העיקר שלא יראו את הספר תורה.

3. אין בה קדושה כלל

אינו בית כנסת: כתב **החכמת אדם** (כלל פו ס"ק טו) "אסור לסתור כותל בית הכנסת לעשות חלונות לעזרת נשים, דעזרת נשים אין בו קדושת בית הכנסת כלל". ומבואר בדבריו, שאין בעזרת נשים קדושת בית כנסת כלל.

ובביאור שיטת החכמת אדם כתב **המשנת יוסף** (הלכות בית כנסת סימן יט) שקדושת בית הכנסת מהתורה נובעת מחמת שעצם המקום מקודש מדין "מקדש מעט", ועל כן יש להשוות את קדושת בית הכנסת ועזרת הנשים שבו, לקדושת בית המקדש. וכשם שבבית המקדש היתה עיקר הקדושה בעזרת ישראל בדרגת מחנה שכינה, ולא בעזרת נשים שהיתה בדרגת מחנה לויה, כמבואר **ברמב"ם** (הלכות בית הבחירה פרק ז הלכה יא), כך גם בבית הכנסת יש בדרגת קדושת בית הכנסת רק בעזרת הגברים ולא בעזרת הנשים.

באופן אחר ביאר **באבן ישראל** (חלק ח סימן יב) משום שנשים לא נחשבות לעשרה, וכמו שמבואר **בגמ'** (ברכות דף

שאסור לפתוח חלון בבית כנסת לצורך עזרת נשים, כי עזרת נשים לא נחשב בית הכנסת, ואין בו משום קדושה, ועל כל פנים לאו כקדושת בית הכנסת, כיון שהנשים לא מצטרפות למנין עשרה לדבר שבקדושה כי אינן חייבות, למרות שיכולות לענות.

וכתב **בשו"ת מהרש"ם** (חלק ה סימן א) שקדושת עזרת נשים קלה מקדושת בית הכנסת, כיון שמבואר **במשנה** (כלים פרק א) שבבית המקדש עזרת ישראל מקודש יותר מעזרת נשים, וכן בבית הכנסת שהוא מקדש מעט, עזרת נשים הוא דרגה פחותה בקדושה לגבי עזרת אנשים.

ובפרט לפי מה שכתב **בתשובת מהר"ם** (סימן נט) שעיקר קדושת בית הכנסת בעזרת אנשים משום שקורין שם בתורה ומתפללים בכל יום, וכל זה אין בעזרת נשים.

וכן נקטו הג"ר **יעקב בלוי זצ"ל** (צדקה ומשפט פרק יב הלכה כא), והגרא"ל **שטיינמן זצ"ל** והגר"ח **קניבסקי זצ"ל** (כאיל תערוג הלכה עמוד רכ), שעזרת נשים דינה קצת כבית הכנסת לגבי חלק מן הדברים.

בציץ אליעזר (חלק ט סימן יא) לאחר שהאריך בביאור השיטות, כתב שהדעה הרווחת בפוסקים האחרונים, שיש חלות קדושה גם על עזרת נשים, אבל רוב הפוסקים מודים שאינה כקדושת בית כנסת ממש.

2. יש בה קדושה גמורה

נחשב בית כנסת: כתב **בשו"ת שואל ומשיב** (מהדורה קמא חלק ב סימן כב) כיון שנשים חייבות בתפילה, כמבואר **בשו"ע** (סימן קו), לכן בית כנסת של נשים קדושה יש בו. וממילא מותר לשבור קצת מהקיר האחורי של בית הכנסת בכדי להרחיב את העזרת נשים, ומה **שהמהרי"ט** (חלק א סימן קלב) מסתפק שמא אין בעזרת נשים קדושה כלל, כוונתו רק לגג, אבל העזרת נשים עצמה יש בה קדושה. ואפילו שאסור לעשות מבית מדרש בית כנסת, ונשים אינן לומדות בעזרת נשים, מכל מקום מותר.

וכן נוקט **בערוך השלחן** (סימן קנד סעיף ז) "בית הכנסת של נשים יש עליה קדושת בית הכנסת כיון שהנשים מתפללות שם".

וכן משמע לכאורה שנקט להלכה **הפרי מגדים** (אשל אברהם סימן קנא ס"ק א), שכתב שאסור לשחוט כפרות בעזרת נשים כשם שאסור לשחוט בבית הכנסת משום דגנאי טובא הוה, ויותר מכך כתב בספרו **ראש יוסף** (מגילה כח). "ונראה שיש להחמיר בעזרת נשים כמו בבית כנסת עצמה".

משיב כהלכה

שאלה: האם מותר לעשות קפנדריא בעזרת נשים?

לאחר שהתברר בגיליון הנוכחי מחלוקת הפוסקים האם יש בעזרת נשים קדושת בית הכנסת, מתעוררת השאלה כיצד יש לנהוג למעשה בדינים הבאים:

האם נאמר בעזרת נשים איסור קפנדריא, ואיסור נישוק ילדים קטנים בבית הכנסת. מה דינם של אש"ל סעודת מצוה וצרכי חולין בעזרת נשים. האם מותר להקצות חלק מעזרת הגברים לעזרת נשים, בקביעות או באופן זמני (כגון בימים הנוראים).

מקורות: האלף לך שלמה (חלק א סימן עג), משנה הלכות (חלק יח סימן קיב), משנת יוסף (חלק ז סימן כג, חלק יא סימן מ, חלק יג סימן נ), ציץ אליעזר (חלק ט סימן יא), רבבות אפרים (חלק א סימן ככ), ישא יוסף (חלק ב סימן מו-מז).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, הקוראים הנכבדים מוזמנים לשלוח תשובות להגדיל תורה ולהאדירה, מומלץ לצרף את פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד). התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- עמדות 'דברים פלוס' קופת 'הילכתא'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא' 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

ברכת מזל טוב לידיד הילכתא

הג"ר משה פיגו שליט"א

לרגל שמחת הולדת בנו בכורו יהי רצון שיזכה לרוות ממנו ומכל צאצאיו רוב נחת דקדושה אמן

דינים העולים

א. **קדושה פחותה:** שלש שיטות נאמרו בדין קדושת עזרת נשים, לדעת רוב הפוסקים יש בה קדושה, אבל פחות מעזרת הגברים [דברי חיים, אבני נזר, ציץ אליעזר]. בבית הכנסת יש תפילה ודברי קדושה הקבועים בעזרת אנשים, ונשים אף שחייבות בתפילה אינן מצטרפות לדבר שבקדושה. בבית המקדש עזרת אנשים מקודשת מעזרת נשים, ובית הכנסת דינו כמקדש מעט.

ב. **קדושה חמורה:** יש אומרים ששווה בקדושתה לקדושת עזרת הגברים [שואל ומשיב, ערוך השלחן] בגלל התפילות שהנשים מתפללות שם.

ג. **אין קדושה:** יש אומרים שאין בה קדושה כלל [חכמת אדם], כי קדושת השכינה היא בבית הכנסת ולא בעזרת נשים, כמו בבית המקדש שעזרת נשים לא היה קדוש בקדושת העזרה, ועוד שהרי הנשים אינן מצטרפות לעשרה.

ד. **אור בית הכנסת:** יש שכתב שאם העזרת נשים בתוך חלל הבית מדרש ולא נמצא בחדר נפרד, לכל הדעות יש בה קדושת בית הכנסת.

ה. **הכרעת הפוסקים:** אין להפוך מקום שהיה חלק מעזרת גברים לעזרת נשים, והתירו באופנים מסוימים כשנשעה ע"ז טובי העיר, ויחללו את הקדושה על ספר תורה וכדומה. וכשבונה באור חלל הבית כנסת יש שנקטו להקל שאין קדושה באור.

נושא הגיליון הבא:

'קפנדריא בעזרת נשים'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת ראש ישיבת מיר הגאון האדיר רבי חיים לייב הלוי שמואלביץ בן הגאון הצדיק רבי רפאל אלתר זצוק"ל נלב"ע ג' טבת תשל"ט ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדו הג"ר מרדכי שמואלביץ שליט"א ראש כולל 'שערי חיים'

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשוט
שיעורים יומי עיון
בית הוראה טלפוני
ביורוי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא

מענה אנושי: 02-5350-535 פקס: 02-6507-823

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...